

Sygn. akt VI Ca 346/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 czerwca 2016r.

Sąd Okręgowy w Częstochowie VI Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Karol Kołodziejczyk (spr.)

Sędzia: SSO Agnieszka Polak

Sędzia: SSO Leszek Mazur

Protokolant: st. sekr. sąd. Agnieszka Cieślak

po rozpoznaniu w dniu 15 czerwca 2016r. w Częstochowie

na rozprawie

sprawy z powództwa L. D.

przeciwko K. D. (1)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 25 stycznia 2016r.

sygn. akt I C 2813/14

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1w ten sposób, że zmienia wyrok zaoczny z dnia 3.12.2014r. w ten sposób, że oddala powództwo co do kwoty 3.200 złotych wraz z odsetkami ustawowymi za okres od 7.07.2014r.;**
- 2. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 5 o tyle, że zasądzoną tam od pozwanej na rzecz powoda kwotę zmniejsza do 892 zł;**
- 3. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 6 w ten sposób, że zasądzoną tam od powoda na rzecz pozwanej kwotę zwiększa do 1122 zł;**
- 4. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 7 w ten sposób, że zasądzoną tam kwotę zmniejsza do 354 zł;**
- 5. oddala apelację w pozostałej części;**
- 6. koszty postępowania apelacyjnego między stronami wzajemnie znosi;**
- 7. przyznaje adwokat K. S. kwotę 1476 (tysiąc czterysta siedemdziesiąt sześć) złotych – w tym 23% VAT – tytułem wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną świadczoną z urzędu w**

postępowaniu apelacyjnym i poleca wypłacić ją z funduszy Skarbu Państwa – Sąd Rejonowy w Częstochowie.

Sygn. akt VI Ca 346/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem zaocznym z dnia 3 grudnia 2014 r. Sąd Rejonowy w Częstochowie: zasądził od pozwanej K. D. (1) na rzecz powoda L. D. kwotę 10.000 zł z ustawowymi odsetkami w wysokości 13% w stosunku rocznym oraz dalszymi odsetkami ustawowymi w razie zmiany ich wysokości, liczonymi od dnia 7 lipca 2014 r. do dnia zapłaty (pkt 1 wyroku); zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 2.717 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 2); wyrokowi w punkcie 1 nadał rygor natychmiastowej wykonalności (pkt 3).

W toku postępowania wywołanego wniesionym sprzeciwem, w którym pozwana - zaskarżając wyrok w całości - domagała się oddalenia powództwa, powód cofnął pozew w zakresie ponad żądanie kwoty 3.200 zł, zrzekając się tej części roszczenia, jednocześnie jednak wystąpił z nowym roszczeniem, domagając się zapłaty kwoty 7.170,80 zł tytułem odszkodowania za bezumowne korzystanie z nieruchomości za okres od 1 lipca 2013 r. do 31 grudnia 2015 r.

Wyrokiem z 25 stycznia 2016 r. Sąd Rejonowy w Częstochowie: zmienił wyrok zaoczny z dnia 3 grudnia 2014 r. w ten sposób, że zasądził od pozwanej K. D. (1) na rzecz powoda L. D. kwotę 3.200 zł z odsetkami ustawowymi w wysokości 8% w skali rocznej za okres od dnia 7 lipca 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty obliczonymi według zmiennej stopy procentowej stanowiącej sumę stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych w stosunku rocznym, co na dzień wydania wyroku wynosi 7%, zastrzegając zmianę wysokości stopy odsetek ustawowych za opóźnienie na wypadek zmiany wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie na wypadek zmiany stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego (pkt 1 wyroku); umorzył postępowanie w zakresie żądania określonego w pozwie do kwoty 6.800 zł (pkt 2); zasądził od pozwanej K. D. (1) na rzecz powoda L. D. kwotę 4.085,21 zł (pkt 3); oddalił powództwo w pozostałej części (pkt 4); zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.560,72 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 5); zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 856,08 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w związku z ustanowieniem dla pozwanej pełnomocnika z urzędu w osobie K. S. (pkt 6); zasądził od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Częstochowie na rzecz adwokata K. S. kwotę 619,92 zł tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu pozwanej K. D. (1) (pkt 7); nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Częstochowie Kwotę 498,22 zł (pkt 8).

Wydając taki wyrok, Sąd Rejonowy ustalił, że pozwana K. D. (1), po zawarciu w 1995 roku związku małżeńskiego z A. D., zamieszkała wspólnie z mężem w domu położonym w M. (...), za zgodą ówczesnych właścicieli tej nieruchomości, zajmując pokój oraz kuchnię. W czasie trwania małżeństwa, to jest w dniu 28 sierpnia 2008 r. została zawarta umowa majątkowa małżeńska rozszerzająca wspólność majątkową. Na mocy postanowień tejże umowy powódka nabyła udział wielkości 1/8 prawa własności w przedmiotowej nieruchomości. Sąd Rejonowy ustalił dalej, iż małżeństwo pozwanej i A. D. zostało rozwiązane wyrokiem Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 5 kwietnia 2011 r., zaś na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 18.06.2013 r. (prawomocnego z dniem 10.07.2013 r.) w przedmiocie podziału majątku wspólnego małżonków A. i K. D. (1) udział wielkości 1/8 spornej nieruchomości przyznany został A. D. na wyłączną własność.

Według dalszych ustaleń Sądu pierwszej instancji, po wydaniu ww. wyroku rozwodowego, K. D. (1) była wzywana przez powoda L. D. do uczestnictwa w opłatach związanych z utrzymaniem nieruchomości, a także opuszczenia nieruchomości. Pismem nadanym w dniu 02.08.2013r. powód wezwał pozwaną do natychmiastowego opuszczenia spornej nieruchomości.

Sąd Rejonowy ustalił również, że powód został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 12 października 2011 r. za przestępstwo z art. 207 § k.k. i art. 157 § 2 k.k. przy zast. art. 11 § 2 k.k. popełnione na szkodę

pozwanej, polegające na tym, że w okresie od maja 2000 r. do 02.04.2011 r. w miejscowości M. (gm. M.) znęcał się psychicznie i fizycznie nad swoją synową K. D. (1) w ten sposób, że bez żadnego powodu wszczywał awantury, podczas których ubliżał słowami powszechnie uważanymi za obelżywe i obraźliwe, uniemożliwiał korzystanie z energii elektrycznej, ograniczał dostęp do bieżącej wody oraz do centralnego ogrzewania, szarpał, popychał, bił różnymi przedmiotami, ponadto w dniu 02.05.2000 r. naruszył nietykalność cielesną K. D. (1) przez złapanie jej za ręce, w wyniku czego doznała podbiegnięć krwawych obu przedramion oraz ramienia lewego, a w dniu 02.04.2011 r. uderzył K. D. (1) ręką w twarz oraz szarpał się z nią, w wyniku czego doznała stłuczenia głowy i nosa oraz wielomiejscowych licznych, liniowych otarć skóry przedniej powierzchni szyi, ramienia, przedramienia, ręki prawej, przedramienia i ręki lewej, które to obrażenia ciała naruszyły czynności narządów ciała na okres poniżej siedmiu dni.

Według dalszych ustaleń Sądu Rejonowego, na skutek złożonego przez powoda w dniu 23 maja 2014 r. pozwu o eksmisję pozwanej, wyrokiem z 31 marca 2015 r. Sąd Rejonowy w Częstochowie uwzględnił żądanie pozwu, przyznając pozwanej uprawnienie do lokalu socjalnego i wstrzymując wykonanie orzeczenia do czasu zaoferowania przez Gminę M. pozwanej oferty zawarcia umowy lokalu socjalnego. Wyrok eksmisyjny uprawomocnił się 2 grudnia 2015 r.

Pozwana od chwili, kiedy zamieszkała w spornej nieruchomości, do czasu wyrokowania objęła w samodzielne posiadanie część tej nieruchomości, składającą się z pokoju mieszkalnego oraz kuchni (z tym zastrzeżeniem, że w czasie trwania małżeństwa A. i K. D. (1) posiadanie to pozostawało im wspólne), pozbawiając pozostałych współwłaścicieli uprawnienia do korzystania, rozporządzania i posiadania tych pomieszczeń.

Nieruchomość położona w M. (...), a opisana w księdze wieczystej prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Częstochowie nr (...) stanowi współwłasność powoda L. D. w 5/8 częściach, a ponadto E. C. w 2/8 częściach i J. D. w 1/8 części.

Przyjmując powyższe ustalenia, Sąd Rejonowy dał wiarę i przyjął za podstawę wyroku dowody z dokumentów w postaci odpisu księgi wieczystej nr (...) k.10-15, wypisu umowy majątkowej małżeńskiej k.35 akt II Ns 2347/11 SR Częstochowa, odpisu postanowienia Sądu Rejonowego w Częstochowie sygn. akt II Ns 2347/11 k.5-7, odpisu wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie k. 9, odpisu wyroku SR w Częstochowie sygn. akt III K 387/11 k. 145, dokumentów załączonych do akt I C 2102/14, tj. pozwu k. 2-4, wyroku SR w Częstochowie k.105, wyroku SO w Częstochowie k.150, pisma pełnomocnika powoda k.18-19. Sąd Rejonowy dał wiarę i przyjął za podstawę wyroku dowód z opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości D. S. k.83-104, wskazując, że opinia nie była kwestionowana przez strony, a zawarte w niej wnioski pozostawały jednoznacznie i precyzyjnie wyjaśnione w części badawczej opinii.

Oceniając wiarygodność osobowych źródeł dowodowych, Sąd pierwszej instancji wskazał, że w zakresie okoliczności spornej, tj. kierowania do pozwanej przez powoda ustnych wezwań do opuszczenia nieruchomości po rozwiązaniu małżeństwa K. i A. D., dał wiarę wyjaśnieniom powoda oraz zeznaniom świadka A. D.. W ocenie Sądu Rejonowego, przyjęcie stanu rzeczy zgodnego z twierdzeniami powoda jest logiczne i zgodne z doświadczeniem życiowym, mając na uwadze zarówno sam fakt rozvodu pozwanej z synem powoda, jak i długoletni konflikt stron, zwięźczony skazaniem powoda za przestępstwo znęcania się nad pozwaną przez ponad 10 lat.

Sąd Rejonowy nie przyjął za podstawę wyroku dowodów w postaci: odpisu wyroku nakazowego SR Częstochowa III K 272/14 k.8, ugody zawartej między pozwaną a A. D. w sprawie alimentów na małoletnie dzieci k.40, karty wypisowej K. D. (2) k.42, wyroku w sprawie alimentów na małoletnie dzieci k.43. Okoliczności wynikłe z tych dokumentów nie miały – według Sądu pierwszej instancji - znaczenia dla rozstrzygnięcia w sprawie.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Rejonowy w pierwszej kolejności zaznaczył, że charakter sprawowanego przez pozwaną nad sporną nieruchomością władztwa był odmienny w różnych okresach. Początkowo, to jest do dnia 28 sierpnia 2008 r. (zawarcia majątkowej umowy małżeńskiej) pozwana uzyskała uprawnienie do posiadania nieruchomości na podstawie art. 34¹ k.r.o., po zawarciu umowy małżeńskiej stała się współwłaścicielem spornej nieruchomości, stąd też jej sytuację prawną w kwestii posiadania wyznaczał art. 206 k.c., natomiast od chwili uprawomocnienia się postanowienia z 18 czerwca 2013r. (dotyczącego podziału majątku), pozwana utraciła tytuł

prawny do współposiadania spornej nieruchomości. Uwzględniając tak określone ramy prawne Sąd Rejonowy wskazał, że istotna w sprawie jest data od której powód żądał opuszczenia przez K. D. (1) spornej nieruchomości, to zaś miało miejsce najpóźniej w czasie wydania wyroku rozwodowego, to jest od dnia 5 kwietnia 2011r. Od tego czasu pozwana korzystała ze spornej nieruchomości z naruszeniem art. 206 k.c., tzn. w sposób nie dający się pogodzić ze współposiadaniem i korzystaniem z rzeczy przez pozostałych współwłaścicieli (powoda).

Jako podstawę prawną roszczeń powoda Sąd Rejonowy wskazał przepisy art. 225 k.c. w zw. z art. 224 § 2 k.c. Podstawa ta, zdaniem Sądu, nie budzi wątpliwości w odniesieniu do okresu od 10 lipca 2013r. do 31 grudnia 2015r., gdyż w tym czasie pozwana posiadała część nieruchomości bez podstawy prawnej będąc posiadaczem w złej wierze. Zdaniem Sądu Rejonowego taka sama podstawa prawna znajduje zastosowanie w odniesieniu do żądania za okres sprzed uprawomocnienia się postanowienia o podziale majątku dorobkowego, od czasu kiedy pozwana nie dopuszczała powoda do współposiadania zajmowanej części nieruchomości, postępując wbrew dyspozycji art. 206 k.c. Na poparcie takiego poglądu sąd pierwszej instancji odwołał się do uchwały Sądu Najwyższego z 13 marca 2013r. sygn. III CZP 88/12, której teza brzmi: „współwłaściciel może domagać się od pozostałych współwłaścicieli, korzystających z rzeczy wspólnej z naruszeniem art. 206 k.c. w sposób wyłączający jego współposiadanie, wynagrodzenia za korzystanie z tej rzeczy na podstawie art. 224 § 2 lub art. 225 k.c.”

Określając wartość należnego L. D. odszkodowania, Sąd Rejonowy w pierwszym rzędzie wskazał, że powód może domagać się wyłącznie 5/8 należnego od pozwanej odszkodowania, gdyż brak jest podstaw, aby przyjmować że występuje on w imieniu wszystkich współwłaścicieli na zasadzie art. 209 k.c. W świetle powyższego Sąd Rejonowy zważył, że należne odszkodowanie za każdy miesiąc korzystania przez pozwaną z nieruchomości w zakresie wyłącznego dysponowania pokojem i kuchnią wynosić powinno kwotę 256,10 zł. Wartość ta została określona wedle aktualnych cen wolnorynkowych, przy czym określając wysokość należnego powodowi wynagrodzenia uwzględnić należało tzw. współczynnik korekcyjny o którym mowa w opinii biegłego do spraw szacowania nieruchomości. Sąd Rejonowy uznał również, że przedstawiony w opinii sposób wyliczenia odszkodowania powinien znaleźć zastosowanie zarówno do pierwotnie określonego roszczenia – a więc za okres od czerwca 2011 do lipca 2013r. (gdzie taki czasookres wskazano biegłemu w tezie dowodowej), ale również za okres od lipca 2013r. do grudnia 2015r. Dokonując stosownego przeliczenia, odszkodowanie za okres od 5 czerwca 2011r. do 9 lipca 2013r. powinno wynieść 5.532,52 zł, z czego należny powodowi udział 5/8 odpowiada kwocie 3.457,83 zł. Natomiast odszkodowania za okres od 10 lipca 2013r. do 31 grudnia 2015r. powinno wynieść 6.536,34 zł, przy czym biorąc pod uwagę przysługujący powodowi udział 5/8, roszczenie w tym zakresie jest uzasadnione do kwoty 4.085,21 zł.

Mając powyższe na uwadze, a także uwzględniając modyfikację pierwotnego żądania za okres od 11 czerwca 2011 r. do 9 lipca 2013 r., Sąd Rejonowy zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 3.200 zł, natomiast za okres od 10 lipca 2013 r. do 25 grudnia 2015 r. kwotę 4.085,21 zł.

O odsetkach Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 481. § 1. i 2. k.c. za okres do dnia 31 grudnia 2015r., a także na podstawie art. 481. § 1. i 2. k.c. w brzmieniu nadanym przez art. 2. pkt 2. lit. a ustawy z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2015.1830).

Jako podstawę prawną rozstrzygnięć dotyczących kosztów procesu Sąd pierwszej instancji wskazał art. 98 § 1 i 3 k.p.c., po czym stosunkowo rozdzielił te koszty w proporcji odpowiadającej wynikowi sprawy, przyjmując, że powód wygrał sprawę w 42% zaś suma kosztów wyniosła 3.716 zł, które w całości poniósł powód.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 8 wyroku Sąd Rejonowy wskazał art. 130³ § 2 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1 k.p.c.

Powyższy wyrok został w całości zaskarżony apelacją wniesioną przez stronę pozwaną. W apelacji podniesiono następujące zarzuty:

- rażącego naruszenia prawa procesowego mającego wpływ na orzeczenie poprzez naruszenie art. 328 § 2 k.p.c., polegające na sprzeczności pomiędzy sentencją orzeczenia a treścią uzasadnienia;
- sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego materiału dowodowego poprzez przyjęcie, iż za okres od 1 czerwca 2011 r. do 1 lipca 2013 r. powód może domagać się odszkodowania od pozwanej z tytułu korzystania z części nieruchomości podczas gdy zebrany materiał dowodowy wskazuje, iż pozwana była współwłaścicielem nieruchomości, której to powód skutecznie utrudniał korzystanie z tejże nieruchomości;
- sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego materiału dowodowego poprzez przyjęcie, iż za okres od 2 lipca 2013 r. do 10 grudnia 2015 r. powód może domagać się odszkodowania od pozwanej z tytułu korzystania z części nieruchomości, podczas gdy uwzględnienie tego roszczenia jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego;
- rażącego naruszenia prawa materialnego mającego wpływ na treść orzeczenia, poprzez niewłaściwą wykładnię art. 224 § 2 w zw. z art. 225 k.c. i przyjęcie, że współwłaścicielowi korzystającemu z rzeczy wspólnej przysługuje roszczenie w oparciu o ww. przepis prawa.

Stawiając powyższe zarzuty, pozwana domagała się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa.

Powód domagał się oddalenia apelacji oraz zasądzenia kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja okazała się częściowo zasadna i skutkowałą zmianą zaskarżonego wyroku. Sąd Okręgowy, rozpoznając sprawę, uznał, iż roszczenie powoda obejmujące żądanie kwoty 3.200 zł jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (naruszając art. 5 k.c.) i jako takie podlega oddaleniu. Dokonana w tym zakresie zmiana wyroku Sądu pierwszej instancji skutkowałą musiała zamianą rozstrzygnięć tego sądu dotyczących kosztów procesu, w sposób uwzględniający przepis z art. 100 zd. 1 k.p.c. Sąd Rejonowy słusznie natomiast uwzględnił roszczenie powoda oparte na podstawie faktycznej obejmującej posiadanie przez pozwaną części spornej nieruchomości w okresie od 10 lipca 2013 r. do 31 grudnia 2015 r., zasądzając z tego tytułu kwotę 4.085,21 zł. Apelacja skierowana przeciwko tej części wyroku została oddalona jako bezzasadna.

Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c., Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak pod uwagę nieważność postępowania. Nie budzi wątpliwości, że granice apelacji wyznacza w pierwszej kolejności zakres zaskarżenia wyroku, następnie stwierdzić trzeba, że o ile sąd odwoławczy związany jest zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa procesowego, to nie wiążą go jednak zarzuty odnoszące się do naruszenia prawa materialnego, gdyż uchybienia sądu pierwszoinstancyjnego w tym zakresie sąd odwoławczy powinien uwzględniać z urzędu (por. uchwała 7 sędziów SN – zasada prawna z 31.01.2008r., sygn. III CZP 49/07).

Na wstępie wskazać należy, iż sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, znajdujących oparcie w zgromadzonych w sprawie dowodach ocenionych zgodnie z art. 233 § 1 k.p.c., które to ustalenia Sąd Okręgowy aprobuje i przyjmuje jako własne. Wbrew twierdzeniom apelującej, pisemne uzasadnienie zaskarżonego wyroku respektuje wymagania określone przepisem art. 328 § 2 k.p.c. Sąd Rejonowy ustalił relewantny dla rozstrzygnięcia sprawy stan faktyczny, objaśnił podstawy prawne roszczeń powoda oraz szczegółowo podał motywy orzeczenia. Nie zachodzi sprzeczność pomiędzy częścią dyspozytywną (sentencją) a motywacyjną (uzasadnieniem) wyroku, gdyż poszczególne rozstrzygnięcia sądu, w tym zwłaszcza zasądzające należności na skutek uwzględniania roszczeń powoda, znajdują odzwierciedlenie w pisemnych motywach wyroku. Wskazać należy, iż podstawę zasądzonych w punktach 1 i 3 wyroku kwot stanowiła opinia biegłego z zakresu szacowania nieruchomości (k. 103), której strony nie kwestionowały, a według której rynkowy czynsz najmu możliwy do uzyskania z tytułu wynajmu pomieszczeń zajmowanych przez pozwaną wynosi 256,10 zł, przy czym możliwy do uzyskania dochód z tego tytułu należy obniżyć o tzw. współczynnik korekcyjny, stąd też potencjalny rynkowy dochód z tytułu wynajmu pomieszczeń w spornym okresie (25 miesięcy) wynosi 5.500 zł. Taką też wartość jako podstawę do obliczania należnych roszczeń przyjął Sąd

pierwszej instancji, dokonując stosownych przeliczeń, proporcjonalnie do okresu, za jaki zasądzono wynagrodzenie za korzystanie z części nieruchomości.

Sąd Rejonowy prawidłowo zidentyfikował również podstawy prawne roszczeń powoda przyjmując, że są one tożsame (art. 224 § 2 w zw. z art. 225 k.c.) w odniesieniu do obu żądań, pomimo tego, iż – jak słusznie wskazał sąd pierwszej instancji – sytuacja prawna pozwanej przedstawiała się niejednolicie. Do dnia 10 lipca 2013 r. (tj. do czasu uprawomocnienia się postanowienia Sądu Rejonowego w Częstochowie z 18 czerwca 2013 r. dotyczącego podziału majątku wspólnego) pozwana była współwłaścicielką spornej nieruchomości, natomiast od tej daty utraciła tytuł prawny do władania nieruchomością.

Możliwość domagania się przez współwłaściciela od innego współwłaściciela, który korzysta z rzeczy wspólnej z naruszeniem art. 206 k.c., wynagrodzenia na podstawie art. 224 § 2 w zw. z art. 225 k.c. jest niemal powszechnie przyjmowane w orzecznictwie (zob. uchwała SN z 10.05.2006r. sygn. IIICZP 9/06, uchwała SN z 13.03.2008r. sygn. IIICZP 3/08, wyrok SA w Łodzi z 3.12.2014r. sygn. IACa 832/14), fundamentalne znaczenie dla rozstrzygnięcia tej kwestii miała uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2013r., w której oprócz kategorię opowiedzenia się za taką możliwością, Sąd Najwyższy – odwołując się do istoty współwłasności – objaśnił, że „władztwo faktyczne współwłaściciela pro indiviso jest wykonywane przez korzystanie przez każdego współwłaściciela z całej rzeczy ale – jak określa art. 206 k.c. - w zakresie który nie wyłącza takiego korzystania z rzeczy przez pozostałych właścicieli”. Innymi słowy, roszczenie z art. 224 § 2 lub art. 225 k.c. nie aktualizuje się dopiero wówczas, kiedy współwłaściciel włada (posiada) częścią rzeczy w zakresie przekraczającym jego udział, gdyż każdy ze współwłaścicieli ma prawo do posiadania całej rzeczy (a nie fizycznie wyodrębnionej jej części odpowiadającej wielkości udziału), w sposób zgodny z dyspozycją art. 206 k.c.

Z powyższych rozważań wynika po pierwsze, iż chybiony jest zarzut apelacyjny dotyczący braku podstawy prawnej dla roszczeń współwłaściciela pozbawionego posiadania rzeczy przez innego współwłaściciela, po drugie, że bezzasadne jest twierdzenie apelującej, zgodnie z którym po stronie pozwanej nie doszło do naruszenia art. 206 k.c., gdyż powód korzystał z niezabudowanej części nieruchomości (gruntów rolnych) a także zajmował w budynku pomieszczenia, których nie zajmowała powódka. Okoliczności te – w świetle bezspornego ustalenia, iż K. D. (1) zajmowała część nieruchomości „na wyłączność” - są irrelevantne dla oceny jej zachowania pod kątem naruszenia art. 206 k.c.

Podzielając zapatrywanie prawne Sądu Najwyższego zawarte w ww. uchwale, a także zgodny z nim pogląd Sądu pierwszej instancji, Sąd Okręgowy doszedł jednak przekonania, iż domaganie się przez powoda kwoty 3.200 zł ze względu na wyłączne posiadanie pozwanej części spornej nieruchomości w okresie od 1 czerwca 2011 r. do 9 lipca 2013 r. uznać należy za nadużycie prawa w rozumieniu art. 5 k.c., tj. działanie sprzeczne z zasadami współzycia społecznego.

Wskazać należy, iż „istnienie stanu nadużycia prawa (sprzeczność zachowania uprawnionego z zasadami współzycia społecznego lub społeczno gospodarczym przeznaczeniem prawa) sąd uwzględnia z urzędu, bez względu na to, czy druga strona podnosi taki zarzut” (zob. P. Machnikowski [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, wyd. 6, Warszawa 2014, C.H. BECK, str. 22, wyrok SA w Krakowie z 18.06.2014r. sygn. IACa 372/13), jest tak dlatego, iż przyznanie powodowi ochrony prawnej w sposób niezgodny z dyspozycją art. 5 k.c. stanowi wydanie wyroku z naruszeniem prawa materialnego, którego treści, zarówno sąd pierwszej, jak i drugiej instancji, zobowiązane są przestrzegać z urzędu.

Przepis art. 5 k.c. zakazuje działań polegających na czynieniu ze swojego prawa użytku, który byłby sprzeczny z zasadami współzycia społecznego, sankcjonując tego rodzaju działania pozbawieniem ochrony prawnej. W orzecznictwie i doktrynie jednolicie wskazuje się, że art. 5 k.c. stanowi klauzulę generalną, tj. przepis operujący zwrotami niedookreślonymi („społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa”, „zasadny współzycia społecznego”), których treść wypełniają funkcjonujące w społeczeństwie oceny i wartości, przejawiające się w uznaniu aprobaty lub dezaprobaty (moralnej) danego zachowania. Uznając, iż domaganie się przez powoda od pozwanej kwoty 3.200 zł za wyłączne zajmowanie dwóch pomieszczeń na zaspokojenie swoich potrzeb mieszkaniowych jest czynieniem ze swojego prawa (art. 224 § 2 w zw. z art. 225 k.c.) użytku, który jest sprzeczny z zasadami współzycia społecznego, Sąd Okręgowy miał na względzie następujące okoliczności. Przede wszystkim uwzględniono, iż w ocenianym

okresie pozwana była współprawniona do posiadania spornej nieruchomości, zaś działanie powoda zmierzało do pozbawienia jej władztwa nad rzeczą w sposób naruszający art. 206 k.c. Wprawdzie K. D. (1) – w reakcji na żądania powoda – nie dostosowała swojego posiadania i korzystania z nieruchomości do treści art. 206 k.c., powód jednak również nie „zaoferował” rozwiązania zaistniałego problemu tak, aby uwzględnione było prawo pozwanej. Wskazać należy, iż wyprowadzka z mieszkania doprowadziłaby do sytuacji odwrotnej, niż istniejąca, tzn. pozwana zostałaby pozbawiona uprawnień z art. 206 k.c. bez jakiegokolwiek rekompensaty finansowej. Po drugie, Sąd uwzględnił szczególną sytuację osobistą, w jakiej pozwana znalazła się w omawianym okresie. K. D. (1) była w tym czasie bezpośrednio po rozwodzie, zajmowała sporne pomieszczenia wspólnie ze swoimi małoletnimi dziećmi (wnukami powoda) względem których sąd powierzył jej władzę rodzicielską; nie miała innego miejsca zamieszkania, ani środków finansowych na wynajem (co pośrednio potwierdza treść wyroku eksmisyjnego, w którym pozwanej przyznano prawo do lokalu socjalnego). Domaganie się, aby pozwana w takich okolicznościach opuściła sporny lokal (nawet za rekompensatą finansową, której zresztą powód nie proponował) byłoby wręcz niehumanitarne, nie sposób również wymagać od niej, aby dopuściła L. D. do współposiadania (wspólnego zamieszkania) spornej części nieruchomości, zwłaszcza w okolicznościach, kiedy przez okres ponad 10 lat powód dopuszczał się względem niej szeregu bezprawnych działań, składających się na przestępstwo fizycznego i psychicznego znęcania się nad pozwaną. Po trzecie, Sąd zważył, iż naruszenie przez pozwaną dyspozycji art. 206 k.c. nie odnosiło się do całej nieruchomości, lecz jej niewielkiej części. Nie było przy tym podjęte ze złośliwości, po to, aby dokuczyć powodowi, ale wynikało z realnej i uzasadnionej potrzeby. Z drugiej natomiast strony powód nie znajdował się w takiej sytuacji życiowej, aby zajmowane przez pozwaną lokale były mu niezbędne dla zaspokajania potrzeb mieszkaniowych.

Mając powyższe na uwadze, zaskarżony wyrok należało zmienić w punkcie 1, oddalając powództwo co do kwoty 3.200 zł ustawowymi za okres od 7 lipca 2014 r., o czym orzeczono w punkcie 1 wyroku na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

Jako prawidłowe uznać natomiast należało rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego zawarte w punkcie 3 zaskarżonego wyroku. Zasądzona w tym miejscu od pozwanej na rzecz powoda kwota 4.085,21 zł znajduje oparcie w bezspornych ustaleniach faktycznych, iż pozwana w okresie od 10 lipca 2013 r. do 31 grudnia 2015 r. zajmowała część spornej nieruchomości bez tytułu prawnego, a materialnoprawną podstawę tej części roszczenia stanowi przepis art. 224 § 2 k.c. w zw. z art. 225 k.c. Zasądzona kwota ustalona została w oparciu o niekwestionowaną przez strony opinię biegłego z zakresu szacowania nieruchomości. Co prawda, przedmiotem rzeczowej opinii było ustalenie wysokości wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z części spornej nieruchomości w okresie od czerwca 2011 r. do lipca 2013 r., jednakże zgodzić należy się z poglądem Sądu pierwszej instancji, iż ustalenia zawarte w opinii są miarodajne również dla wyliczenia należnego powodowi wynagrodzenia za okres od lipca 2013 r. do grudnia 2015 r., ze względu na zbliżony czasookres żądania.

W odniesieniu do tej części roszczenia nie jest natomiast uzasadniony podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 5 k.c. W wyżej wskazanym okresie pozwana nie posiadała już tytułu prawnego do spornej nieruchomości, co prawda w dalszym ciągu nie miała faktycznej możliwości wyprowadzki do innego lokalu, nie mniej jednak nie można nakładać na powoda obowiązku zapewnienia powodce bezpłatnego zamieszkania do czasu uzyskania przez nią prawa do innego lokalu. W chwili, kiedy powódka utraciła tytuł prawny do spornej nieruchomości, upłynęły już dwa lata po rozwodzie, nastąpił również podział majątku małżeńskiego, powinna więc podjąć działania zmierzające do usamodzielnienia się. Brak jest sygnałów świadczących o tym, że jest osobą niezdolną do pracy zarobkowej, a pomimo tego pracy takiej nie podjęła. Mając to na uwadze, Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie powoda w tym zakresie nie stanowi nadużycia prawa w rozumieniu art. 5 k.c.

Z tych względów apelację w pozostałej części oddalono, orzekając jak w punkcie 5 wyroku na podstawie art. 385 k.p.c.

Zmiana zaskarżonego wyroku wpłynąć musiała na rozstrzygnięcie o kosztach procesu za postępowanie przed Sądem pierwszej instancji. Oddalenia powództwa co do kwoty 3.200 zł skutkuje bowiem tym, iż powód wygrał sprawę w 24% (a nie - jak przyjął Sąd pierwszej instancji - w 42%). Konsekwentnie więc – mając na uwadze art. 100 zd. 1 k.p.c. - koszty procesu należało stosunkowo rozdzielić. Przyjmując, za Sądem Rejonowym, iż globalna wysokość kosztów przed Sądem pierwszej instancji wyniosła 3.716 zł należało w punktach 2-4 wyroku :

- zmienić zaskarżony wyrok w punkcie 5 o tyle, że zasądzoną tam od pozwanej kwotę zmniejszyć do kwoty 892 zł (jako 24% z kwoty 3.716 zł);
- zmienić zaskarżony wyrok w punkcie 6 w ten sposób, że zasądzoną tam od powoda na rzecz pozwanej kwotę zwiększyć do 1.122 zł (jako 76% z kwoty 1466 zł);
- zmienić zaskarżony wyrok w punkcie 7 w ten sposób, że zasądzoną tam kwotę zmniejszyć do 354 zł (jako 24 % z kwoty 1.466zł).

W punkcie 6 Sąd Okręgowy, orzekając na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 k.p.c., zniósł koszty postępowania apelacyjnego między stronami, mając na uwadze porównywalną wysokość poniesionych kosztów, w stosunku do wyniku postępowania apelacyjnego.

Ustanowionemu z urzędu adwokatowi K. S. należą się koszty z tytułu udzielonej pomocy prawnej w postępowaniu apelacyjnym na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. 20151, poz. 801) w wysokości 1.476 zł (na podstawie § 8 pkt 4 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia), dlatego też orzeczono jak w punkcie 7 wyroku.